

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія викладачів природничих дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

**Проректор
з науково-методичної
та навчальної роботи**

О.Б.Жильцов
« 01 » 2015р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНАТОМІЯ, ФІЗІОЛОГІЯ І ГІГІЄНА

ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

галузь знань	0101 Педагогічна освіта
спеціальність	5.01010101 Дошкільна освіта
інститут, відділення	Університетський коледж

Київ-2015

Робоча програма «Анатомія, фізіологія і гігієна дітей дошкільного віку»
для студентів
галузь знань 0101 Педагогічна освіта
спеціальність 5.01010101 Дошкільна освіта.

Розробник: Хитра Зоя Михайлівна
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Університетського коледжу Київського університету
імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії природничих
дисциплін
Протокол №1 від "25" серпня 2015 року

Голова циклової комісії _____ (Л.М.Глухенька)

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова
Заступник директора _____ (С.І. Дем'яненко)
з навчальної роботи
Заступник директора _____ (З.Л. Гейхман)
з навчально-методичної роботи

Схвалено Методичною радою Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол №1 від "31" серпня 2015 року

Голова _____ (М.В.Братко)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна
	Спеціальність 5. 01010101 Дошкільна освіта	
Модулів – 3		Рік підготовки:
Змістових модулів – 3		2-й
		Семестр
		3-й
Загальна кількість годин - 108		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: “молодший спеціаліст ”	22 год.
		Практичні заняття
		8 год
		Семінарські заняття
		12 год.
		Самостійна робота
		48 год.
		Модульний контроль
6 год.		
Індивідуальні завдання		
12 год.		
		Вид контролю: екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – розкрити анатомо-фізіологічні особливості організму людини в різні періоди онтогенезу, науково обґрунтувати заходи щодо збереження, зміцнення, розвитку і управління здоров'ям дітей дошкільного віку, створити стійку мотивацію щодо дбайливого ставлення до власного здоров'я, сформувати комплекс оздоровчих та гігієнічних умінь і навичок, здоров'язбережувальну компетентність.

Завдання курсу:

- ознайомлення з загальними закономірностями росту та розвитку дітей дошкільного віку, віковою періодизацією та критичними періодами розвитку;
- встановлення взаємозв'язку будови і функцій органів і систем органів організму людини;
- ознайомлення з віковими фізіологічними процесами, що відбуваються в організмів дітей;
- ознайомлення з біохімічними основами спадковості і мінливості, механізмами онтогенезу;
- визначення факторів, які впливають на здоров'я: біологічні задатки і можливості, соціальне середовище, екологічні умови;
- формування мотивації до корекції способу життя індивідом із метою закріплення здоров'я.

У студентів мають бути вироблені наступні предметні компетентності:

- здатність застосовувати анатомо-фізіологічні знання для пояснення життєдіяльності власного організму, профілактики захворювань, травматизму, шкідливих звичок;
- здатність застосовувати основні фізіологічні методи аналізу й оцінки стану організму людини, враховуючи вікові особливості дітей дошкільного віку;
- здатність застосовувати в умовах конкретної ситуації сукупність здоров'язбережувальних компетенцій, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я інших людей;

- сформованість ціннісного ставлення до власного організму і здоров'я та здоров'я інших людей; уміння протистояти шкідливим впливам соціо-природничого середовища;
- здатність застосовувати на практиці принципи біоетики, розуміння соціальних і екологічних наслідків своєї професійної діяльності;
- здатність планувати та організовувати навчання і роботу відповідно до вимог шкільної гігієни, безпеки життєдіяльності й охорони праці; складати та дотримуватися режиму дня відповідно до науково обґрунтованих гігієнічних і валеологічних рекомендацій;
- обізнаність в профілактиці різних захворювань, дотримання правил особистої гігієни.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення навчальної дисципліни, становить 180 год., із них 50 год. – лекції, 12 год. – семінарські та 8 год. практичні заняття, 20 год. – індивідуальна робота, 80 год. – самостійна робота, 10 год. – модульний контроль.

Вивчення студентами навчальної дисципліни завершується складанням іспиту.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення навчальної дисципліни, становить 108 год., із них 22 год. – лекції, 12 год. – семінарські та 8 год. практичні заняття, 12 год. – індивідуальна робота, 48 год. – самостійна робота, 6 год. – модульний контроль.

Вивчення студентами курсу завершується складанням іспиту.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Внутрішнє середовище організму (кров, лімфа).

Тема 1.

Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей.

Тема 2.

Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку дітей

Тема 3.

Вікові особливості крові і кровообігу.

Змістовий модуль 2.

Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей. Вікові особливості процесів виділення.

Тема 4.

Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.

Тема 5.

Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи оздоровчого харчування.

Тема 6.

Вікова фізіологія та гігієна сечовидільної системи. Шкіра.

Змістовий модуль 3.

Ендокринна система. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах.

Тема 7.

Ендокринна система та її вікові особливості.

Тема 8.

Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.

Тема 9.

Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах.

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Підсумковий контроль	Практичних	Семинарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль I.									
<i>Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Анатомія, вікова фізіологія опорно-рухової системи. Вікові особливості крові і кровообігу</i>									
1.	Тема 1. Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей	10	4	2		2			6
2.	Тема 2. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку дітей	11	6	2			2	2	5
3.	Тема 3. Вікові особливості крові і кровообігу	13	8	4			2	2	5
	Модульний контроль	2			2				
	Разом	36	20	8	2	2	4	4	16
Змістовий модуль II.									
<i>Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей. Вікові особливості процесів виділення.</i>									
4.	Тема 4. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.	8	6	2		2	2		2
5.	Тема 5. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей	10	4	2		2			6
6.	Тема 6. Вікові особливості виділення. Шкіра	16	8	2			2	4	8
	Модульний контроль	2			2				
	Разом	36	20	6	2	4	4	4	16
Змістовий модуль III.									
<i>Залози внутрішньої секреції. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах.</i>									
7.	Тема 7. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму	9	4	2			2		5
8.	Тема 8. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів	16	10	4		2	2	2	6
9.	Тема 9. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах	9	4	2				2	5
	Модульний контроль	2			2				
	Разом	36	20	8	2	2	4	4	16
Разом за навчальним планом		108	60	22	6	8	12	12	48

Навчально-методична карта дисципліни «Анатомія, фізіологія та гігієна дітей дошкільного віку»
Разом: 108 год., лекції – 22 год., семінарські заняття – 12 год., пр. роб – 8 год; індивідуальна робота – 12 год.,
самостійна робота – 48 год., підсумковий контроль – 6 год.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II		
Назва модуля	<i>Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку учнів. Вікові особливості крові і кровообігу</i>			Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Дихання як спосіб оздоровлення. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи складання добового раціону молодших школярів. Вікові особливості виділення.		
Кількість балів за модуль	92бал			87 бали		
Лекції	1	2	3-4	5	6	7
Теми лекцій	Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків	Вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку учнів	Особливості крові як тканини внутрішнього середовища. Вікові особливості крові і кровообігу.	Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи.	Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи складання добового раціону харчування.	Вікові особливості процесів виділення. Шкіра
Теми лабораторних і семінарських занять	П.р.№ 1 Оцінювання фізичного розвитку дітей. Визначення функціонального віку школярів	Семінар № 1. Постава, її порушення та профілактика. Методика визначення фізичного розвитку дитини за зовнішнім оглядом	Семінар № 2.Вікові морфологічні та функціональні особливості серця і судин. Оцінка функціонального стану серцево-судинної системи Вимірювання артеріального тиску.	П.р. № 2.Оцінка функціонального стану дихальної системи Семінар №3. Газообмін у легенях і в тканинах. Регуляція дихання.	П.р. № 3..Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії для людей різних вікових категорій	Семінар №4 Анатомія та вікова фізіологія травної системи та сечовидільної системи.
Тестові завдання	10 балів			10 балів		
Модульний контроль	25 балів			25 балів		
Реферат	15 балів					
Самостійна робота	15 балів			15 балів		

Модулі	Змістовий модуль III		
Назва модуля	Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного руппово.		
Кількість балів за модуль	77бали		
Лекції	8	9-10	11
Теми лекцій	Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму.	Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів.	Гігієна навчально-виховного руппово в ЗОШ.
Теми лабораторних	Семинар №5 Вікові особливості розвитку функціонування ендокринних залоз.	П.р.№ 4.Діагностика типу нервової системи . Вивчення рухливості нервових процесів під час руппового обстеження Семинар №6. Механізм та умови виникнення рефлексів. Будова, функції та розвиток нервової системи.	
Тестові завдання	10 балів		
Модульний контроль	25 балів		
Самостійна робота	15 балів		
Підсумковий контроль	Екзамен (40 балів)		

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вікові особливості опорно-рухової системи людини. Постава, її порушення та профілактика.	2
2	Вікові морфологічні та функціональні особливості діяльності серцево-судинної системи.	2
3	Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Газообмін у легенях і тканинах. Регуляція дихання.	2
4	Анатомія та вікова фізіологія травної та сечовидільної систем.	2
5	Вікові особливості розвитку і функціонування ендокринних залоз.	2
6	Будова, функції нервової системи людини. Вікові особливості ЦНС.	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Оцінювання фізичного розвитку дітей. Визначення функціонального віку школярів.	2
2	Вивчення можливостей дихальної системи.	2
3	Розрахунок фізіологічних потреб у харчових речовинах та енергії для різних вікових категорій.	2
4	Діагностика типу нервової системи. Вивчення співвідношення першої і другої сигнальної систем.	2

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Тема 1. Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків	6	5
2	Тема 2. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку дітей	5	5
3	Тема 3. Вікові особливості крові і кровообігу	5	5
4	Тема 4. Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи	2	5
5	Тема 5. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Харчування дітей	6	5
6	Тема 6. Вікові особливості виділення. Шкіра	8	5
7	Тема 7. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму	5	5
8	Тема 8. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів	6	5
9	Тема 9. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних закладах	5	5
	Всього	48	45

8. Самостійна робота Змістовий модуль I

*Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Анатомія та вікова фізіологія опорно-рухової системи. Патології фізичного розвитку дітей.
Вікові особливості крові і кровообігу*

1. Будова та функції клітин та тканин.
2. Історія розвитку анатомії, фізіології та педіатрії. Методи дослідження анатомії та фізіології.
3. Вікові особливості м'язового апарату. Вплив фізичних вправ та трудової активності на ріст, розвиток та здоров'я дітей.
4. Порушення діяльності серцево-судинної системи. Профілактика захворювань серцево-судинної системи.
5. Імунітет та імунна система. Лімфатична система.

Змістовий модуль II

Анатомія та вікова фізіологія дихальної системи. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Вікові особливості процесів виділення.

1. Вікові особливості процесів дихання. Регуляція дихальних рухів у дітей. Гігієна дихання. Мікроклімат навчальних приміщень.
2. Вітаміни. Способи збереження вітамінів в їжі.
3. Зуби, їх ріст та розвиток. Гігієна ротової порожнини.

4. Анатомія та фізіологія сечовидільної системи. Вікові особливості діяльності нирок.
5. Вікові особливості будови та функцій шкіри. Участь шкіри в теплорегуляції.

Змістовий модуль III

Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних установах.

1. Статеве дозрівання хлопчиків та дівчаток. Статеве виховання учнів.
2. Спинний мозок: будова, функції та розвиток.
3. Сон, його значення та види. Гігієнічна організація сну дітей в навчально-виховних закладах.
4. Зоровий аналізатор. Гігієна зору. Профілактика короткозорості та далекозорості у дітей.
5. Слуховий аналізатор. Гігієна органів слуху.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентами, подано у вигляді табл. 8.1. Таблиця 8.1.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	бали	Термін виконання
Змістовий модуль I.			
<i>Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків. Вікова фізіологія опорно-рухової системи, крові і кровообігу</i>			
Тема 1. Вступ. Загальні закономірності росту та розвитку дітей і підлітків (6 год)	лабораторні роботи, модульний контроль	5 балів	
Тема 2. Вікова фізіологія опорно-рухової системи. Особливості фізичного розвитку учнів	лабораторні роботи, модульний контроль	5 балів	
Тема 3. Кров як тканина внутрішнього середовища організму. Вікові особливості крові і кровообігу (5 год)	лабораторні роботи, модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		15 балів	
Змістовий модуль II.			
<i>Вікові особливості дихання. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи складання добового раціону харчування дітей. Вікові особливості процесів виділення.</i>			
Тема 4. Анатомія та фізіологія дихальної системи. Дихання як спосіб оздоровлення. (5 год)	лабораторні роботи, модульний контроль	5 балів	
Тема 5. Вікові особливості травлення, обміну речовин і енергії. Принципи оздоровчого харчування.(6 год)	тестування, лабораторні роботи, модульний контроль	5 балів	
Тема 6. Вікові особливості процесів виділення. Анатомія, фізіологія та гігієна шкіри. (5 год)	тестування, модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		15 балів	
Змістовий модуль III.			
<i>Залози внутрішньої секреції. Вікові особливості нервової системи, ВНД, аналізаторів. Гігієна навчально-виховного процесу в ЗОШ.</i>			
Тема 7. Залози внутрішньої секреції. Вплив гормонів на ріст і розвиток організму. (4 год)	лабораторні роботи, модульний контроль	5 балів	
Тема 8. Вікові особливості нервової системи, вищої нервової діяльності, аналізаторів. (8 год)	лабораторні роботи, модульний контроль	5 балів	
Тема 9. Гігієна навчально-виховного процесу в дошкільних установах. (4 год)	модульний контроль	5 балів	
Всього 16 год		15 балів	
Разом 48 год		45 балів	

9. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Методи контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, екзамен.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; реферат.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість годин	Розрахунок	Загальна сума за видами діяльності
1.	Відвідування лекцій	22	11 × 1	11 балів
2.	Відвідування семінарських та практичних занять	20	10 × 1	10 балів
3.	Практична робота	4	4 × 10	40 балів
4.	Робота на семінарах	6	(6 × 10)/2	30 балів
5.	Підготовка реферату	1	1 × 15	15 балів
6.	Виконання поточних контрольних робіт	3	3 × 10	30 балів
7.	Виконання МКР	3	3 × 25	75 балів
8.	Виконання самостійної роботи	9	9 × 5	45 балів
Підсумковий рейтинговий бал			Коефіцієнт 4,26	256

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. У відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
92			87			77				

12. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники.
3. Робоча навчальна програма.
4. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.
5. Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
6. Завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни «Анатомія, фізіологія і гігієна дітей дошкільного віку».

13. Очікувані результати:

- сформованість у майбутнього вихователя дитячих навчальних закладів ціннісного ставлення до власного організму і здоров'я та здоров'я інших людей; уміння протистояти шкідливим впливам соціо-природничого середовища;
- обізнаність студентів щодо генетичних механізмів онтогенезу;
- розуміння студентами закономірностей росту і розвитку дітей дошкільного віку, особливостей процесів дихання, кровообігу, травлення, обміну речовин, терморегуляції, виділення, функціонування нервової та ендокринної систем, їхній взаємозв'язок;
- встановлення взаємозв'язку організму з навколишнім середовищем і фактори, що зберігають та порушують здоров'я;
- розуміння студентами складових і факторів формування здорового способу життя;
 - уміння застосовувати теоретичні знання для пояснення фізіологічних, біохімічних, генетичних процесів, що відбуваються в організмі дитини дошкільного віку;
 - уміння пояснювати зв'язок між будовою і функцією органів та систем органів людини з урахуванням вікових особливостей дитячого організму;
 - готовність студентів використовувати науково обґрунтовані гігієнічні рекомендації з організації навчально-виховного процесу у дошкільних навчальних закладах, режиму дня і відпочинку, харчування дітей, обладнання, планування і благоустрою дитячих садків;
 - уміння визначати основні чинники формування здорового способу життя; пояснювати шкідливість впливу факторів ризику на здоров'я людини;
 - здатність встановлювати етапи, найбільш чутливі до педагогічних впливів, направлених на розвиток сприймання, уваги і пізнавальних процесів дітей дошкільного віку.

14. Рекомендована література

Базова

1. Антонік В. І., Антонік І. П., Андріанов В. Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури. Навч. посібник/ В.І. Антонік, І.П. Антонік, В.Є. Андріанов.- К.: ВД «Професіонал», Центр учбової літератури, 2009. – 336 с.
2. Маруненко І.М., Неведомська Є.О., Бобрицька В.І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. - К.: Професіонал, 2003.- 480 с.
3. Тарасюк В.С. Ріст та розвиток людини: Підручник / В.С. Тарасюк, Н.В. Титарєко, І.Ю. Андрієвський та ін.; За ред. В.С. Тарасюка, І.Ю. Андрієвського.- К.: Медицина, 2008.-400 с.
4. Сидоренко П.І. Анатомія та фізіологія людини: Підручник / П.І. Сидоренко, Г.О. Бондаренко, С.О. Куц.-2-е вид., випр. К.: Медицина, 2009.-248 с.

Допоміжна

1. Апанасенко Г.Л., Попова Л.А. Медицинская валеология. - К: Здоров'я, 1998. - 248 с.
2. Булич Е. Г., Муравов І. В. Валеология. Теоретичні основи валеології: Навч. посібник. – К.: ІЗМН, 1997. - 224 с.
3. Валеологічна освіта та виховання: сучасні підходи, доступність і шляхи їх розвитку в Україні. Збірн. науково-практичних статей / За заг. ред. В.М. Оржеховської. - К.: Магістр - S, 1999. - 120 с.
4. Валеология. Навч. посібник: в 2- ч. /За ред. В. І. Бобрицької. – Полтава, 2000. – 306 с.
5. Грушко В.С. Основи здорового способу життя. Навч. посібн. з курсу "Валеология". - Тернопіль: СМП "Астон, 1999. - 368 с.
6. Ермолаев Ю.А. Возрастная физиология. - М.: Высш. шк., 1985. - 384 с.
7. Маркосян А.А. Физиология. – М.: Медицина, 1975. – 351 с.
8. Петришина О.Л., Попова К.П. Анатомія, фізіологія і гігієна дітей молодшого шкільного віку. - К.: Вища школа, 1982. – 192 с.
9. Хрипкова А.Г., Антропова М.В. Возрастная физиология и школьная гигиена. - М.: Просвещение, 1990. – 319 с.
10. Харрисон Д., Уайнер Д., Теннер Д. и др. Биология человека. - М.: Мир, 1979. – 611 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Аносов В.Х., Хоматов Н.Г., Сидоряк В.Г. Вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: [Електронний ресурс] – Режим доступу: lib.mdpu.org.ua/.../anosov_vkh_khmatov_ng_sidorjak_vkova_fzologja_z_osnovami_shklnog_ggni.html .
2. Антонік В. І., Антонік І. П., Андріанов В. Є. Анатомія, фізіологія дітей з основами гігієни та фізичної культури: [Електронний ресурс] – Режим доступу: chtyvo.org.ua/.../Anatomiiia_fizioloiiia_ditei_z_osnovamy_hihiieny_ta_fizychnoi_kultur_y.pdf